

WWW.FILOZOFICZNE.PL

STUDIUM PRZYPADKU

Jak daleko powinniśmy oceniać skutki wyborów konsumenckich?

Prof. ucz. dr hab. Dominika Dzwonkowska

Jedną z najważniejszych wartości w obszarze etyki środowiskowej jest odpowiedzialność za działania, które wpływają na środowisko naturalne, ale także odpowiedzialność za przyszłe pokolenia. Tak ujęta wartość budzi dużo pytań natury praktycznej, przede wszystkim powstaje wątpliwość jak daleko rozciąga się nasza odpowiedzialność. Nigel Dower proponuje koncepcję odpowiedzialności radykalnej, zgodnie z którą jesteśmy odpowiedzialni „za niezamierzone (i często niezauważalne) konsekwencje naszych działań i zaniechań”¹ (Dower, 1989: 18). Radykalna odpowiedzialność nie odnosi się tylko do naszego działania. Dower wprowadza pojęcie pośredniego wpływu na coś, które obejmuje odpowiedzialność za to, co inni dla nas zrobili. W niniejszym studium przypadku podniesione zostanie pytanie, czy odpowiedzialność w tym ujęciu może odnosić się do tak przyziemnej czynności jak kupowanie pożywienia.

Kiedy słyszymy termin „żywność ekologiczna” zazwyczaj myślimy o żywności wyprodukowanej z minimalną bądź w ogóle bez użycia nawozów mineralnych (potocznie nazywanych sztucznymi), ewentualnie o pożywieniu wspieranym tylko i wyłącznie naturalnymi nawozami. Czasami kojarzymy tego typu żywność z tradycyjnymi metodami uprawy lub uprawami opierającymi się na wzorach czerpanych z przyrody, jak na przykład w przypadku permakultury. Niemniej osoby zaangażowane w kwestie ekologiczne coraz częściej zwracają uwagę na jeszcze jeden aspekt, który pomaga w ocenie tego, czy dany produkt jest przyjazny środowisku, mianowicie ślad węglowy żywności. Ślad węglowy pozwala ocenić, jaka ilość gazów cieplarnianych została wyemitowana, w tym przypadku w trakcie produkcji określonego produktu spożywczego.

POPULARYZACJA FILOZOFII I JEJ ZNACZENIA DLA SPOŁECZEŃSTWA.
PROGRAM MINISTERSTWA EDUKACJI I NAUKI -
SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI.

¹ Dower, N. (1989). *Ethics and Environmental Responsibility*. Aldershot: Gower Publishing Company, 18

WWW.FILOZOFICZNE.PL

STUDIUM PRZYPADKU

W kalkulacji śladu węglowego żywności 4 czynniki najbardziej wpływają na emisję gazów cieplarnianych: „łańcuch dostaw (sprzedaż, opakowania, transport, przetwórstwo) – 18%; chów (emisja metanu przez bydło, zarządzanie pastwiskami i nawożeniem, połów ryb) – 31%; produkcja roślinna (pasze dla zwierząt oraz żywność roślinna dla ludzi) – 27%; wykorzystanie terenu (zmiana terenu, palenie sawann) – 24%”² Sama produkcja żywności odpowiada za 26% całkowitej emisji gazów cieplarnianych do atmosfery.³

Z jednej strony każdy produkt posiada ślad węglowy związany ze specyfiką jego produkcji, tak na przykład największe obciążenie generuje wołowina i baranina. Generalnie produkty odzwierzęce w większości przypadków mają większy ślad węglowy niż ich roślinne odpowiedniki, na przykład „mleko sojowe ma tylko 3-krotnie mniejszy ślad węglowy niż mleko krowie.”⁴ Rośliny i warzywa w tym zestawieniu, jak i w zestawieniach dotyczących śladu wodnego wypadają dużo bardziej korzystnie niż produkty odzwierzęce. Warzywa korzeniowe i większość owoców mają minimalny wpływ. Niemniej „orzechy mają spory ślad węglowy, przy czym w przypadku orzechów innych niż ziemne dochodzi do związania CO₂ w drzewach, szczególnie, że są sadzone na terenach uprawnych. Z tego powodu finalny ślad węglowy jest mały.”⁵ Ogólnie w większości przypadków produkty roślinne są wyborem dużo bardziej korzystnym dla środowiska.

POPULARYZACJA FILOZOFII I JEJ ZNACZENIA DLA SPOŁECZEŃSTWA.
PROGRAM MINISTERSTWA EDUKACJI I NAUKI -
SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI.

² <https://eko-logicznie.com/teoria/slady-weglowy-zywnosci/>

³ Tamże.

⁴ Tamże.

⁵ Tamże.

WWW.FILOZOFICZNE.PL
STUDIUM PRZYPADKU

Z drugiej strony do samej specyfiki produkcji dochodzi kwestia transportu żywności. Wizyta w supermarkecie pokazuje, że dostępne tam produkty podróżują setki, a czasami nawet tysiące kilometrów. Wprawdzie sam transport odpowiada za zaledwie 6 % emisji gazów cieplarnianych, to jednak niektóre produkty mogą być kupowane lokalnie i nie ma potrzeby, aby były sprowadzane z innych krajów. Tego typu rozwiązanie wynika raczej z tego, że duże sieci w wyborze dostawców kierują się głównie ceną, a nie kwestiami środowiskowymi. Dodatkowo do śladu węglowego transportu trzeba dodać kwestie smakowe oraz opakowania⁶ żywności z tworzywa sztucznego, które z jednej strony przedłuża świeżość produktu, ale także przyczynia się do śladu węglowego oraz powstawania niepotrzebnych odpadów.

Pytania do dyskusji:

1. Co sądzisz o koncepcji radykalnej odpowiedzialności za środowisko? Czy rzeczywiście odpowiadamy również za to, co inny zrobili dla nas?
2. Jak daleko powinniśmy oceniać wybory konsumenckie? Czy zwykłe zakupy w supermarkecie mogą stać się kwestią dylematów moralnych?
3. Czy dostępność świeżych owoców i warzyw z całego świata jest prawem człowieka czy powinna być ograniczona ze względów środowiskowych?
4. Jakie jeszcze elementy diety wpływają na środowisko i mogłyby potencjalnie stać się przedmiotem rozważań moralnych?

POPULARYZACJA FILOZOFII I JEJ ZNACZENIA DLA SPOŁECZEŃSTWA.
PROGRAM MINISTERSTWA EDUKACJI I NAUKI -
SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI.

⁶ Same opakowania odpowiadają za 5% emisji gazów cieplarnianych. Por. tamże.